



Bulletin č. 3 Asociace pro domácí vzdělávání

Jak se učí doma

V minulém školním roce vzdělávalo své děti doma celkem 212 rodin. Každá z nich musela nejdřív kontaktovat jednu ze čtyř kmenových škol domácího vzdělávání (dvě jsou v Praze, jedna v Liberci a jedna v Ostravě). Rodiče i dítě absolvovali přijímací pohovor, ředitel školy pak s rodiči uzavřel *Dohodu o zařazení dítěte do pokusného ověřování domácího vzdělávání*.

Jak probíhá domácí vzdělávání dál – to už záleží na každé jednotlivé rodině. Vyučování má ze začátku obvykle velmi podobnou formu jako ve škole – začne se ráno, výuka postupuje podle jednotlivých předmětů, po opakování následuje výklad nového učiva a po něm procvičování. Kolem poledne obvykle vyučování končí. Tento model znají rodiče ze svých školních let a část rodin jej uplatňuje po celou dobu domácího vzdělávání. Využívá osvědčené postupy tradiční pedagogiky s ohledem na individuální schopnosti jednotlivého dítěte a vžil se pro něj pojem „škola doma“.

Další část rodin v průběhu několika měsíců opouští tradiční způsob výuky a začíná uplatňovat nové metody – projektové vyučování, integraci předmětů. Rodiny obvykle nemají stanovený konkrétní začátek vyučování, vzdělávání prolíná jednotlivými činnostmi v průběhu dne, hojně jsou využívány návštěvy muzeí a galerií, exkurze, důležitou roli hrají média (encyklopedie, výukové CD-ROM, video, audio).

Významná část rodin oba přístupy kombinuje. Učivo, obvykle probírané v předmětech český jazyk a matematika, integruje do různých projektů, ale zároveň procvičuje i tradičními formami (pracovní sešity, výukové programy). Učivo předmětů prvouka, přírodověda a vlastivěda, rovněž jako výtvarná výchova a praktické činnosti bývá nejčastěji zakomponováno do projektů a týmové práce. Tělesná a hudební výchova se často realizuje ve sportovních oddílech a na základních uměleckých školách.

Velký vliv na podobu domácího vzdělávání v konkrétní rodině má sdílení zkušeností a poznatků s dalšími rodinami. Rodiče mohou o svých zkušenostech a problémech mluvit na metodických setkáních, která připravují jednotlivé školy. Mnohem častěji však jsou využívána setkání neformální, případně různé akce, které si rodiče organizují sami. Díky těmto setkáním vznikají skupiny zájmově spřízněných rodin, které společně připravují projekty a organizují výuku specializovanějších předmětů (cizí jazyky, dějepis). V rámci jednotlivých komunitních skupin se doma vzdělávané děti učí práci ve věkově heterogenním týmu, což je na pozdější uplatnění v životě připravuje lépe než týmová práce v generačně jednovrstevné skupině, která se realizuje v tradičním školství.

Doufáme, že připravovaný školský zákon umožní všem rodinám, které o domácí vzdělávání mají zájem a zároveň prokáží, že jsou schopny vzdělávat své děti doma využívat tuto slibně se rozvíjející alternativu vzdělávacího systému.

Mgr. Jaroslava Simonová
prezidentka Asociace pro domácí vzdělávání

Netradiční ale o to efektivnější způsoby výuky – I.

Projektové vyučování

V domácím vzdělávání má nezastupitelné místo projektové, narativní a dramatické vyučování. Zkušenosti pedagogů z mnoha zemí a v poslední době i z našich českých škol ukazují, že tyto formy jsou efektivnější, než vyučování tzv. klasické, kdy učitel je v roli všeználnka a ze stupínku dětem přednáší.



Daniel a Joel Jančaříkovi pracují na projektu „Tropické ovoce“

Projektové vyučování je založeno na tom, že pomocí jednoho tématu se děti procvičí prakticky ve všech předmětech. Představím vám jej na příkladu bloku, který se v naší rodinné škole velmi ujal a převzaly jej i jiné rodiny. Projekt jsme nazvali *Tropické ovoce*.

V supermarketu jsme si k vánocům nakoupili exotické ovoce: kiwanu, karambolu, litchi, papáju, mango, avokádo a mnohé další. U pokladny jsme asi dvě hodiny museli přesvědčovat paní prodavačku, že ten rambutan opravdu chceme, neměla ho totiž na seznamu prodávaného zboží. Nakonec nám ho prodala jako 76 dkg pomerančů. Zcela nečekaně a spontánně jsme při čekání složili píseň *Koupili jsme rambutan* (a zařadili do vyučování i hudební výchovy). Doma jsme již podle plánu s dětmi zkontrolovali cenu a seřadili ovoce od nejdražšího k nejlevnějšímu (matematika). Děti ovoce malovaly a fotografovaly (výtvarná výchova). Dále si vytvořily tabulky (psaní, rýsování), do které napsaly vlevo jména ovoce a vpravo jména všech členů rodiny. Hodnotili jsme pak všechny chuť, vůni a vzhled (základy vědecké práce) udělením buď + nebo – nebo 0. Dále jsme v Atlasu světa hledali země původu tohoto ovoce (čtení, prvouka, přírodověda, zeměpis). Semena a semínka jsme zasázeli do květináčů (pracovní vyučování), označili je štítky (psaní) a pozorovali jak rostou (prvouka, přírodověda). Také jsme si tropické plodiny šli vyfotografovat do skleničků VŠZ. Každé dítě si ze svých výkresů, maleb, fotografií, poznámek a tabulek udělalo malou složku – portfolio, ke které se bude moci při svém dalším studiu kdykoli vrátit. Na závěr projektu náš nejstarší syn poznamenal, že se projekt neměl jmenovat *Tropické ovoce*, ale *Exotické ovoce*, protože jsme do něj zahrnuli i plody ze subtropů.

Mgr. Kateřina Jančaříková
maminka tří dětí, z toho dvou doma vzdělávaných

Seriál: Mýty o domácím vzdělávání

Díl 3: Vzdělavatel má příliš subjektivní přístup k hodnocení

Obvyklou argumentací odpůrců domácího vzdělávání je konstatování, že doma vzdělávané děti jsou hodnoceny na základě subjektivního pocitu vzdělavatele. Než si odpovíme na tuto námitku, je dobré směřovat tutéž otázku směrem ke stávajícímu vzdělávacímu systému. Každý dětský psycholog, či zkušený pedagog potvrdí, že hodnocení žáka se skládá z několika vzájemně souvisejících faktorů:

- Prvním faktorem je vzájemná sympatie či antipatie vzdělavatele a žáka, jakož i určitá empatie vzdělavatele směrem k žákovi.
- Druhým faktorem je skutečná znalost dané látky a schopnost s těmito informacemi pracovat, jakož i momentální dispozice žáka.
- Třetím faktorem je zaměření vzdělavatele a hodnotitele buď: (1) na memoraci informací, (2) na porozumění principům, (3) na schopnosti pracovat s informacemi, nebo (4) na vzájemně kombinaci výše zmíněných.
- Čtvrtým faktorem je atmosféra spojená s hodnocením, kterou navozuje hodnotitel a třídní kolektiv a která v jistém smyslu ovlivňuje psychické rozpoložení zkoušeného (což pochopitelně souvisí s jeho znalostmi dané látky).

Pokud vím, tak – patrně až na skutečné výjimky – žádný z těch, kdo navštěvovali standardní způsob výuky, se ve vzpomínkách na školu nevracejí ke zkoušení jako k nějakému úžasnému zážitku. Pro všechny zkoušení bylo a zůstalo traumatem, který byl způsoben mimo jiné necitlivým přístupem vyučujícího, výsměchem třídního kolektivu a strachem ze selhání. Hodnocení, v tom klasickém pojetí ve škole, vždy bylo a mnohdy stále zůstává ryze subjektivní záležitostí hodnotitele. Do jisté míry je to otázka systému vyučování, svou roli zajisté hrají zralost, zkušenosti a jistě i charakter pedagoga-hodnotitele.

Rodič vzdělavatel, který se zcela individuálně věnuje jednomu či dvěma žákům, má v hodnocení výsledků práce oproti vzdělavateli, který hodnotí třídu patnácti až dvaceti žáků, následující výhody:

- Kdykoli v průběhu vzdělávacího procesu je možno nejen hodnotit dílčí úkoly, či reagovat na momentální výkon vzdělávaného dítěte, nýbrž změnit průběh procesu podle aktuální potřeby.
- Hodnocení v procesu domácího vzdělávání není „výkladní skříň školy či učitele“, nýbrž je jedním z nástrojů vzdělávacího procesu – vyzdvihují se zejména dosažené dílčí úspěchy. V případě nezdaru se pak společně hledá kořen problému a překážky zde slouží jako pozitivní motivace. Učíme se především prostřednictvím chyb a skutečným uměním života je, abychom je neopakovali stále dokola.
- Hodnocení není vztaženo k fiktivnímu průměrnému výkonu kolektivu, nýbrž ke skutečným výsledkům práce jednotlivce.
- Atmosféra je přátelská, tvůrčí a motivující – jde nám všem o týmovou práci a dobré výsledky.

Vrátím-li se k původní otázce, abych na ni odpověděl: Ano, hodnocení žákem dosažených výsledků je subjektivní v každém případě – ať už ve škole, či v procesu domácího vzdělávání. Rozdíl je v přístupu hodnotitele k hodnocenému. Za domácího vzdělavatele mohou říci, že nám jde především o to, abychom co nejlépe a nejsrozumitelněji předali vlastní znalosti dětem tak, aby naši žáci dosáhli v souladu se svým obdarováním a schopnostmi minimálně takové úrovně znalostí a dovedností, jakou máme my.

Petr Plaňanský
 technický redaktor, publicista, otec tří dětí,
 z toho dvou doma vzdělávaných

Asociace pro domácí vzdělávání

Asociace pro domácí vzdělávání je dobrovolným sdružením rodičů doma vzdělávaných dětí, kmenových škol a sympatizantů domácího vzdělávání. V současné době sdružuje 250 členů.

ADV usiluje o to, aby domácí vzdělávání bylo jedním z mnoha způsobů, jak lze v naší zemi naplnit právo dětí na vzdělání, a zároveň se stalo standardní a nedílnou součástí českého vzdělávacího systému. Nabízí podporu a informace těm, kdo se pro domácí vzdělávání teprve rozhodují.

Asociace pro domácí vzdělávání se snaží vytvářet platformu pro veřejnou diskusi otevřenou všem zájemcům o domácí vzdělávání – ať už jde o rodiče, ředitele škol, pedagogy, studenty, odborníky, politiky i nejširší veřejnost.

Pokouší se o restauraci tradičních hodnot spojených s rodinou, navrácení důležitosti a postavení ve společnosti, které rodině skutečně náleží – místa základní stavební buňky společnosti, jež je hodna veřejné podpory, úcty a ochrany.



Výtvarná kreace Martiny (třetíáčky) a Katky (čtvrtáčky) Florykových

Asociace pro domácí vzdělávání

Rajská 300/3

170 00 Praha 7

tel.603 588 614, 283 870 423

e-mail: ssimonova@volny.cz

www.domaciskola.cz

Informační bulletin ADV vychází s finanční podporou OSF Praha

Text: Mgr. Jaroslava Simonová, Mgr. Kateřina Jančaříková, Petr Plaňanský

Foto: Antonín Jančařík, David Floryk

Sazba a grafická úprava: HEWER, s.r.o.

Tisk: Rodomax